

ФУНКЦІОНУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ПУТІВНИКАХ ПО УКРАЇНІ

Стаття присвячена розглядові основних аспектів дослідження англomовної туристичної термінології, зокрема, функціонального. Розглянуто загальні характерні риси англomовних туристичних путівників та особливості функціонування у них туристичних термінів.

Ключові слова: термін, термінологія, путівник, функціонування.

Прима В.В. Функционирование англоязычной туристической терминологии в путеводителях по Украине. *Статья посвящена рассмотрению основных аспектов исследования англоязычной туристической терминологии, в частности, функционального. Рассмотрены общие характерные черты англоязычных путеводителей и особенности функционирования в них туристических терминов.*

Ключевые слова: термин, терминология, путеводитель, функционирование.

Prima V.V. Functioning of the English tourism terminology in the guides to Ukraine.

The article outlines main aspects of study of the English tourism terminology, in particular, functional. General specific features of the English guides and peculiarities of tourism terms functioning in them have been viewed in the article.

Key words: term, terminology, guide book, functioning.

Системно-структурний підхід до розгляду мови взагалі та її лексичної підсистеми зокрема обумовив появу цілої низки галузей лінгвістичних досліджень, однією з яких є термінознавство (або ж термінологія) [6, 280-281]. Хоча зазначені терміни є синонімами, для більшої коректності викладу у нашій роботі під *термінознавством* розуміємо розділ лексикології, що вивчає терміносистеми мови, а під *термінологією* – систему слів і сполук, що позначають коло понять спеціальної сфери спілкування у науці, виробництві, техніці, мистецтві тощо [там саме, 618].

Серед основних завдань термінознавства відзначимо, зокрема, вивчення різноманітних терміносистем тієї чи іншої мови, аналіз принципів побудови цих терміносистем, розгляд механізмів творення термінів та вимог до них. Крім цього, термінознавство на сучасному етапі розв'язує цілу низку прикладних завдань, які пов'язані із упорядкуванням та кодифікацією терміносистем і їхніх відповідників у різних мовах. Прикладний характер термінознавства пов'язаний також із спробами усунення небажаної синонімії шляхом конкретизації строгої дескрипції синонімічних пар чи дуплетів [там саме].

У нашій роботі ми спираємось на наступне визначення терміну: «термін (від лат. *terminus* – межа, *Terminus* у давніх римлян був богом межі і межового каменя, який охороняв недоторканність земельної ділянки, установлював межу), – слово чи сполука, що позначає поняття спеціальної сфери спілкування в науці, виробництві, техніці, мистецтві, у конкретній галузі

знань чи людської діяльності» [там саме, 617]. Вважається, що слово «термін» уперше з'явилося у 1876 році у Німеччині. Термін є складником системи мовних знаків, яка обслуговує сферу спілкування в цій галузі разом із загальноживаним лексиконом. Головними вимогами до термінів, на думку О. Селіванової, є системність, наявність класифікаційної дефініції, прагнення до моносемічності й конкретизації в межах терміносистеми й до прозорості внутрішньої форми; жорстка конвенційність; стилістична нейтральність; залучення до системи понять певної галузі; відповідність нормам мови, що запобігає появі професійних жаргонізмів; точність і короткість; дериваційна здатність; інваріантність як відсутність варіантів і синонімів; висока інформативність [там саме, 618].

Огляд існуючих на сьогоднішній день підходів до визначення та вивчення термінів уможливив виділення декількох напрямків розгляду цього питання.

Так, зокрема, нормативний підхід, передбачає визначення терміну як слова чи словосполучення, що має спеціальне значення, виражає та формулює професійне поняття та використовується в процесі пізнання та освоєння наукових та професійно-технічних об'єктів та відношень між ними [4, 22]. Д.С. Лотте, який є засновником зазначеного підходу, розробив цілу низку вимог до термінологічної лексики, а саме: однозначність, точність, системність, вмотивованість [там саме]. Слід зазначити, що послідовники нормативного підходу розглядали термін не як динамічний елемент мови, а як статичний, внаслідок чого з часом ця теорія критикувалася, оскільки, зокрема, термін не завжди є однозначним, позначає декілька понять і може однозначно входити до різних терміносистем [10].

Вирішити ці спірні питання покликаний функціональний або дескриптивний підхід до визначення терміну, який постулює, що термінологічна лексика – це не просто особливі слова, а слова зі спеціальною функцією. Отже, на відміну від нормативного підходу, дескриптивний напрямок розглядає термін як динамічний елемент системи, що може зазнавати змін. Так, наприклад, як і будь-який інший елемент мовної системи, термін змінюється, модифікується, може втратити свою однозначність, отримати ряд синонімів, перейти в розряд загальноживаної лексики тощо [8].

І нарешті системний підхід до визначення та вивчення термінологічної лексики акцентує існування терміну у складі певної впорядкованої системи і його пов'язаність з іншими елементами терміносистеми певними відношеннями [10].

Як показує проведений аналіз теоретичних та практичних аспектів дослідження термінології у працях сучасних вітчизняних лінгвістів, найбільш поширеною тенденцією є об'єднання двох аспектів, а саме – функціонального та системного – для повного висвітлення особливостей тієї чи іншої терміносистеми. Серед основних завдань, які вирішуються у даних дослідженнях, відзначимо, зокрема, розробку комплексної моделі аналізу термінів для застосування в лексикографічній практиці; вивчення структурних, семантичних та словотвірних особливостей термінів; аналіз системних відношень всередині терміносистеми; систематизація окремих груп термінів

за семантичною ознакою; встановлення способів виникнення, мотивації й періодизації виникнення термінологічної лексики; вивчення функціональних характеристик цих одиниць; виявлення зв'язку змістовних та функціональних параметрів термінів; характеристика процесів детермінологізації всередині системи; розробка тезауруса термінології певної сфери діяльності людини [3; 5; 7; 11].

Поряд із вказаним підходом до розгляду термінології відзначимо й спроби аналізу певних терміносистем в рамках когнітивної наукової парадигми. Так, наприклад, зустрічається застосування фреймової семантики до моделювання термінологічної лексики та представлення того чи іншого галузевого апарату у вигляді фрейму, який має розгалужену ієрархічно організовану структуру та складається із гіперфрейма, субфрейма і т.д. [2; 12]. Подібний підхід, на наш погляд, у значній мірі є даниною моді на когнітивні дослідження і часто ґрунтується на традиційних методах лінгвістичної семантики та гіперо-гіпонімічних відношеннях всередині досліджуваних терміносистем.

Спільною для всіх розвідок науковою методологічною основою роботи є антропоцентричний принцип, згідно з яким визначальну роль у мові відіграє фактор суб'єкту, а зміст і функція мовного знаку трактується з опорою на пізнавальну та комунікативну діяльність людини [5].

Серед методів дослідження найбільш поширеними є наступні: компонентний аналіз, дефініційний аналіз, польове моделювання (для визначення особливостей семантичної організації досліджуваних груп термінів), контекстуально-інтерпретаційний метод, аналіз дискурсу, кількісний метод (для вивчення функціональних особливостей термінів), етимологічний, діахронічний та когнітивно-ономасіологічний аналізи (для виявлення внутрішньої форми термінів та висвітлення історії галузевої лексики) [1; 3; 5; 7; 11].

Таким чином, проведений аналіз теоретичних та практичних аспектів дослідження термінології в роботах сучасних вітчизняних лінгвістів уможливив виявлення загальної тенденції до комплексного розгляду термінологічної лексики в семантичному, структурному, словотвірному та функціональному аспектах.

Мета даної статті полягає у розгляді особливостей функціонування англомовної туристичної термінології у путівниках по Україні.

Матеріалом дослідження слугувала вибірка з наступних англомовних онлайн путівників: *World Travel Guide* та *Travel to Ukraine (the Official Travel Website and Guide to Ukraine)*.

Туристичний путівник – це друкована книга, електронний чи аудіовізуальний довідник, присвячений певній країні, місту, музею, туристичному місцю тощо. Зазвичай путівники містять інформацію щодо проживання, харчування, транспорту та розваг [13].

Слід зазначити, що структура проаналізованих електронних путівників ідентична. Вони містять загальну інформацію про Україну – короткі відомості про історію, культуру, кліматичні й географічні особливості, державні свята та більш специфічні відомості про правила в'їзду, медичну допомогу,

валюту, варіанти проживання та пересування країною, особливості національної кухні, розваги тощо. Крім цього, путівники надають фото та відео матеріали, що ілюструють наведену інформацію, та розміщують рекламу готелів, ресторанів, нічних клубів та туристичних агенцій.

Проведений аналіз загального корпусу англomовної туристичної термінології уможливив виокремлення декількох тематичних груп в її структурі, основними з яких є: *types of tourism* (наприклад, *domestic tourism, cycle touring*), *accommodation* (яка у свою чергу містить такі підгрупи: *types of hotels, types of rooms*), *transport* (*air plane, car, railway etc.*), *food and drink* (*types of restaurants, meals, dishes*), *activities, travel documents*.

Саме вищевказані тематичні групи досить широко представлені у досліджуваних путівниках. Розглянемо специфіку функціонування даних термінів на прикладі групи *accommodation*.

Зазначимо, що інформація стосовно варіантів проживання на території України у даних путівниках суттєво відрізняється. Перший із них – *Travel to Ukraine (the Official Travel Website and Guide to Ukraine)* – обмежується лише рекламою декількох готелів у найбільших містах та наводить їх контактні дані, тоді як інший – *World Travel Guide* – наводить детальний і досить критичний аналіз видів готелів та інших можливостей проживання. Так, наприклад, готелі характеризуються наступним чином: “**Hotels:** *Not long ago, most hotels in Ukraine were former Soviet institutions where little had changed for decades. These days, many of the older establishments have been either closed or refurbished to a decent standard offering a range of rooms of varying quality and price. In larger towns and cities, especially in Kiev, Odessa, Lviv and Yalta, there is also a new generation of hotels offering the same high standards found elsewhere in Europe*” (15).

Серед традиційних видів розміщення автори сайту вказують, зокрема, кемпінги, хостели (*camping, hostel*), проте, пріоритетними за ціною та якістю вважають можливість проживання у сільському будиночку, зокрема, в Карпатах та в Криму: “**Rural farmstay accommodation:** *This is an evolving sector in some parts of the country, especially in the Carpathian Mountains of the west and in Crimea. They offer bed and breakfast accommodation in rural areas at low prices and are ideal for those interested in hiking or in observing traditional rural life. English is rarely spoken and so communications with host families may not always be straightforward. Nevertheless, they do offer a unique experience and the opportunity to observe traditional rural life at close quarters*” (15), а також в орендованій квартирі у великому місті: “**Self catering:** *A good way to save money on a long city stay, renting an apartment usually offers much better value for money than an extended budget hotel stay. Private companies advertise short-term apartment stays and at railway stations there are often women offering an apartment (kvtira) or room (komnata) to rent. Always insist on inspecting the property first before handing over money*” (15).

Як бачимо, укладачі сайту не лише надають об’єктивну інформацію про наявність тієї чи іншої можливості розміщення, а й наводять суб’єктивну модальну оцінку (*good, much better, unique*), яка має на меті допомогу туристові у виборі варіанту проживання. Частотність вживання певних тематич-

них груп досліджуваних термінів зумовлена, насамперед, соціокультурними особливостями країни.

Перспективним продовженням даного дослідження видається аналіз рекламних текстів, розміщених на сторінках електронних путівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуславський С.С. Футбольна-термінологія в німецькій мові: автореферат дис. ... к-та філол. наук: 10.02.04 – Одеса, 2010. – 20 с.
2. Віт Ю.В. Англomовна офтальмологічна термінологія: лінгвокогнітивний аспект: автореферат дис. ... к-та філол. наук: 10.02.04 – Одеса, 2006. – 21 с.
3. Литвинко О.А. Словотвірні та семантичні характеристики англійської термінологічної підсистеми машинобудування: автореферат дис. ... к-та філол. наук: 10.02.04 – Харків, 2007. – 20 с.
4. Лотте Д.С. Основы построения научно-технического словаря терминологии. – М., 1968. – 157 с.
5. Манжос Я.Ю. Семантичні та функціональні особливості англomовних юридичних термінів – назв злочинів проти людини: автореферат дис. ... к-та філол. наук: 10.02.04 – Харків, 2011. – 20 с.
6. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава, 2006. – 716 с.
7. Стоянова І.Ф. Лексико-семантична система англomовної травматологічної термінології: автореферат дис. ... к-та філол. наук: 10.02.04 – Одеса, 2007. – 19 с.
8. Султанов А.Х. Слово и термин: пролегомены к философии имени. – М., 2007. – 207 с.
9. Табанакова В.Д. Понятие научно-технического термина и требования к его определению // Термин и слово: Межвузовский сборник. – Горький, 1982 – С. 24-28.
10. Татаринov В.А. Теория терминоведения / в 3-х томах. Т.1. Теория термина: История и современное состояние. – М., 1996. – 311 с.
11. Фогель Г.Б. Структура, семантика та лексикографічна презентація англійської автомобільної термінології: автореферат дис. ... к-та філол. наук: 10.02.04 – Запоріжжя, 2005. – 20 с.
12. Южакова О.І. Формування української термінології холодильної техніки: автореферат дис. ... к-та філол. наук: 10.02.01 – Одеса, 2009. – 20 с.
13. Guide book/ - [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://en.wikipedia.org/wiki/Guide_book
14. Travel to Ukraine. - [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.traveltoulkraine.org>
15. World travel guide. - [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.worldtravelguide.net/ukraine>

Стаття надійшла до редакції 01.03.2014 р.